

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávací materiál vytvořený v projektu OP VK

Název školy:	Gymnázium, Zábřeh, náměstí Osvobození 20
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0211
Název projektu:	Zlepšení podmínek pro výuku na gymnáziu
Číslo a název klíčové aktivity:	III/2 - Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Anotace

Název tematické oblasti:	Práce s textem – interpretace a analýzy
Název učebního materiálu:	Neskrývaný intelekt v Kunderově Nesmrtelnosti
Číslo učebního materiálu:	VY_32_INOVACE_CJ0419
Vyučovací předmět:	Český jazyk a literatura
Ročník:	4. ročník čtyřletého gymnázia, oktáva osmiletého gym.
Autor:	Marie Brožová
Datum vytvoření:	3. 10. 2013
Datum ověření ve výuce:	23. 10. 2013
Druh učebního materiálu:	Pracovní list
Očekávaný výstup:	S pomocí metatextu žák analyzuje znaky postmodernisty v Kunderově Nesmrtelnosti.
Metodické poznámky:	Pracovní list je možné využít k samostatné práci, práci ve dvojicích, či skupinové práci. Osvědčil se požadavek ústních odpovědí na základě písemných poznámek.

Neskrývaný intelekt v Kunderově Nesmrtelnosti

Citace ze studentské eseje:

„Přesnost myšlenkového procesu mne strhuje víc než přesnost popisu, mám rád neskrývaný intelekt, ať už se projevuje reflexí, analýzou, ironií či hravostí kompozice.“ Tuto větu pronesl M. Kundera, autor podle mého nejsilnější knihy české poválečné prózy, románu Nesmrtelnost. Román-esej, tak je nazvaná forma, kterou užil a v níž učinil meditaci - reflexi přirozenou součástí románu. V sedmi kapitolách se časem románu stává čas Evropy, žádná zkušenost evropského prostoru nepřijde nazmar. Kundera říká: **„Román, který neobjeví nějakou dosud nepoznanou píď existence, je nemorální. Poznání je jediná morálka románu.“** A v Nesmrtelnosti poznávám tolik intelektuálních píď, kolik se jen vejde do jednoho románu. Navíc stále přítomná ironie vytváří antiiluzivní prostor, v němž se daří hře s myšlenkovými paradoxy.

Jako se mění roviny vypravěče, mění se i volba vypravěčského tempa a vzniká román-mozaika, který nelze převyprávět, nelze zfilmovat. Každá věta je hodna obhajoby, všechny epizody jsou podstatné, i když nejsou ničeho příčinou, všude je propojováno pozorování s vyprávěním a úvahou. Dokládám třemi citacemi z románu.

1.

Imagologové existovali ovšem ještě dříve, než si vytvořili své mocné instituce, jak je dnes známe. I Hitler měl svého osobního imagologa, který postaviv se před něho předváděl mu trpělivě gesta, která má dělat při projevu, aby fascinoval dav. Jenomže kdyby ten imagolog dal tehdy novinářům interview, v němž by bavil Němce tím, jak Hitler neuměl hýbat rukama, nepřežil by svou indiskreci o více než půl dne. Dnes však imagolog svou činnost nejen neskrývá, ale dokonce mluví často sám za své státníky, vysvětluje publiku, čemu je naučil i odnaučil, jak se budou podle jeho instrukcí chovat, jakých formulí budou používat a jakou kravatu nosit. A nedivme se jeho sebevědomí: imagologie dobyla v posledních desetiletích historického vítězství nad ideologií.

2.

„V našem světě, kde je den ze dne více tváří, které jsou si čím dál podobnější, to má člověk těžké, když se chce utvrdit v originalnosti svého já a přesvědčit sám sebe o jeho neopakovatelné jedinečnosti. Jsou dvě metody, jak pěstovat jedinečnost já: metoda připočítávání a metoda odčítání. Agnes odčítává od svého já všechno, co je vnější a vypůjčené, aby se tak přiblížila své čiré podstatě (i s tím rizikem, že na konci odčítání číhá nula). Metoda Laury je právě opačná: aby se její já stalo viditelnější, zachytitelnější, uchopitelnější, objemnější, přidává k němu další a další atributy a snaží se s nimi ztotožnit (s tím rizikem, že pod připočítávanými atributy se podstata já ztratí).

Metoda připočítávání je docela roztomilá, připočítává-li člověk ke svému já kočku, psa, vepřovou pečení, lásku k moři nebo ke studené sprše. Věci se stanou méně idylické, rozhodne-li se připočítávat k já lásku ke komunismu, k vlasti, k Mussolinimu, ke katolické církvi či k ateismu, k fašismu, či k antifašismu. Metoda zůstává stejná : kdo hájí tvrdošjně přednost kočky nad ostatními zvířaty, dělá v podstatě totéž co ten, kdo tvrdí, že Mussolini je jediný spasitel Itálie: chlubí se atributem svého já a snaží se, aby ten atribut (kočku či Mussoliniho) všichni kolem něho vyznávali a milovali.

Zde je ten podivný paradox, jehož obětí jsou všichni, kdo pěstují své já metodou připočítávání: snaží se připočítávat, aby vytvořili jedinečné a nenapodobitelné já, ale stávajíce se okamžitě propagátory připočítaných atributů, dělají vše, aby se jim co nejvíc lidí podobalo; tím se stane, že jejich jedinečnost (tak pracně získaná) se začne zase rychle ztrácet.“

3.

"Myslím, tedy jsem." je věta intelektuála, který podceňuje bolest zubů. Cítím, tedy jsem je pravda mnohem obecněji platná a týká se všeho živého. Moje já se neliší podstatně od vašeho tím, co myslí. Lidí mnoho, myšlenek málo: všichni si myslíme přibližně totéž a myšlenky si navzájem předáváme, půjčujeme, krademe. Když mi však někdo šlápne na nohu, bolest cítím jenom já. Základem já není myšlení, ale utrpení, které je nejzákladnějším ze všech citů. V utrpení ani kočka nemůže pochybovat o svém nezaměnitelném já. V silném utrpení svět mizí a každý z nás je jen sám se sebou. Utrpení je univerzitou egocentrismu.

„Neopovrhujete mnou?“ ptá se Hypolit knížete Myškina.

„Proč? Snad proto, že jste trpěl a trpíte více než my?“

„Ne, protože nejsem hoden svého utrpení.“

Nejsem hoden svého utrpení. Veliká věta. Vyplyvá z ní, že utrpení je nejen základem já, jeho jediným nepochybným ontologickým důkazem, ale že je též ze všech citů tím, jenž je nejvíc hodný úcty: hodnotou všech hodnot. Proto Myškin obdivuje všechny ženy, které trpí. Když poprvé vidí fotografii Nastasji Filippovny, řekne: „Ta žena musila mnoho trpět.“ Ta slova určila hned od počátku, ještě dřív než jsme ji mohli spatřit na scéně románu, že Nastasja Filippovna stojí nade všemi ostatními. „Já nejsem nic, ale vy, vy jste trpěla,“ řekne očarovaný Myškin Nastasji v patnácté kapitole prvního dílu a je od té chvíle ztracen.

Řekl jsem, že Myškin obdivoval všechny ženy, které trpí, ale mohl bych své tvrzení také obrátit: od chvíle, kdy se mu nějaká žena líbila, představoval si ji, jak trpí. A protože neuměl smlčet nic, co si myslil, hned jí to také povídal. Byla to ostatně vynikající svůdcovská metoda (škoda, že Myškin z ní uměl pro sebe tak málo vytěžit!), protože řekneme-li kterékoli ženě „vy jste velmi trpěla“, je to jako bychom oslovovali její duši, hladili ji, zvedali ji do výše. Každá žena je připravena nám říci v takové chvíli: „I když mé tělo ještě nemáš, má duše ti už patří.“

Pod Myškinovým pohledem duše roste a roste, podobá se obrovskému hříbu vysokému jako pětiposchoďový dům, podobá se plynovému balónu, který se každou chvíli zvedne s posádkou vzduchoplavců k nebi. Dochází k úkazu, který nazývám: hypertrofie duše.

Podněty k interpretaci :

1. Jakou narativní strategii zvolil M. Kundera v ukázkách?
2. Jak jsou v textu zastoupeny rovina vypravěče a rovina postav?
3. Charakterizujte text z hlediska žánrového a svou odpověď doložte citacemi z románových úryvků.
4. Pokuste se vytvořit resumé, které by postihlo znaky Kunderova stylu. Do jaké míry se vaše postřehy shodují s názory z výše uvedené studentské eseje?
5. Objasněte, jak rozumíte pojmu „imagologie“. Souhlasíte s M. Kunderovou v hodnocení vlivu imagologů na současný politický a mediální svět?
6. Charakterizujte Agnes a Lauru, jak je vnímáte v románovém prostoru, a svou charakteristiku konfrontujte s jejich portréty, které vznikly na základě metod připočítávání a odečítání.
7. Proč užil M. Kundera k demonstraci pojmu „hypertrofie duše“ právě postavu Myškina?

Materiály: archiv autorky PL